

Szigetvári József

Az értől az óceánig

A Forrás néptáncgyűttes története

Hogy repül az idő! Ki gondolná, hogy a Forrás a 2010. évben ünnepli százhalombattai megalakulásának 25 éves évfordulóját! Ki gondolta volna 1984. október 8-án az érdi Vörösmarty Mihály Gimnázium ebédlőjében az első próbán – amikor egy lelkes fiatalember néptáncról, néptáncgyűttestről, fellépésről beszélt a megjelent mintegy 50 gimnazistának –, hogy abból tényleg az lesz. Azok a gimnazisták akkor, ott, álmukban sem gondolták, hogy megjelenésükkel, lelkesedésükkel az ország egyik legjelentősebb néptáncos alkotóműhelyének alapjait rakták le. Hogy százával lesznek követőik. Hogy olyan korszak kezdődik munkájukkal, amely a későbbiekben gyökeresen megváltoztatja Százhalombatta közművelődési-kulturális életét és szokásait.

Nem, ott ezt valóban senki sem gondolta, még az a lelkes, alig 24 éves fiatalember sem, aki rövid bevezetője után rögtön munkához is látott, tréninget tartott (klasszikus balett tréningelemekkel tarkítva) a gimnazistáknak, akik eleinte sehogyan sem értették, hogy a néptánchoz miért kell demi plié, grand plié és egyéb testet – és sokszor lelket is – próbára tevő gyakorlat. Ott, akkor, 1984. október 8-án meggyulladt egy láng! 16 évvel ezelőtt egy bennünk rejtőző HANGRA megmozdult a Vörösmarty Mihály Gimnázium akkori fiatalsága, azzal a céllal, hogy azt a HANGOT megleljék, felszínre hozzák, megtalálják önmagukat, s megmutassák a világnak, mindenkinek: a léleknek más színei is vannak, mint az aktuális divatnak. Verejtek, könny, öröm, bánat, sikerek, nagy csalódások, fesztiválok, próbák, utazások, együttlét: EGYÜTTES. Generációk váltják egymást, vigyázva a lángra, keresve, kutatva szépségének rejtjelmeit, erejét, igazságát, tisztaságát, mert ez a láng soha ki nem aludhat.

Az együttes megalakulását a véletlennek köszönhette. A Vörösmarty Mihály Gimnázium lelkes és tehetséges tanára, Iványi Katalin vezette az akkor rendkívül jó eredményeket magáénak valló irodalmi színpadot. Abban az évben (1984 tavasza) új bemutatóra készült a társulat: Petőfi *A helység kalapácsa* című művének bemutatásával. A tanárnő – mint a darab rendezője – úgy gondolta, hogy a darab egyes jeleneteit néptáncal szeretné színesíteni. Felkereste tehát távoli rokonát – Szigetvári Józsefet –, aki akkortájt lelkes, amatőr néptáncos volt, hogy segítsen neki a táncok betanításában, színpadra állításában. A közös munka rendkívül jól sikerült. A gimnazisták közül sokan vállalták a próbákat, ráadásul többségében egyébként nem irodalmi színpadosok. A felkészülési idő a nyári szünet elején volt, mivel a társulat amolyan nyári vándorszínházi produkcióra készült: az agárdi és velencei strandok fürdőzőit kívánták szórakoztatni. Az utolsó próbán merült fel az ötlet: a szeptemberi iskolakezdést követően folytatni kellene a táncot, akár szakkör vagy diákegyüttes formájában.

Érdekes módon ez a lelkesedés a tanév elejére sem csökkent. Éppen ezért felkeresték az Érdi Városi Tanács VB Művelődési Osztályának akkori vezetőjét

– Hatvani Istvánnét –, és engedélyt kértek egy „néptáncgyüttes” alapításához. Az osztályvezető nagy örömmel fogadta ezt a lehetőséget és biztosította a szervezőket az erkölcsi támogatásról. Így aztán szeptemberben Iványi Katalin és Szigetvári József az iskolavezetés, valamint a tanács engedélyével toborzást tartott a gimnáziumban, mely után sok gimnazista jelentkezett, ráadásul több mint a fele fiú volt. A kezdeti időszakban hetente két alkalommal voltak a próbák a gimnázium ebédlőjében, amely a folyamatos létszámnövekedés miatt már egy hónap múlva kicsi lett. Így a próbák átkerültek a tornaterembe. A lelkes tagokhoz lelkes oktatógárda is párosult: frissen végzett balettintézetes táncművészek, valamint a Vadrózsák Táncgyüttes táncosai jártak tanítani, ráadásul alkalmazkodtak az „együttes” anyagi lehetőségeihez: munkájukat mindenki az első évben ingyen és bérmentve, szeretetből és lelkesedéssel végezte! A dunántúli táncanyaggal való ismerkedés következményeként 1984. december 12-én a gimnázium karácsonyi KI MIT TUD?-jában bemutatkozott az együttes: Szigetvári József *Ugrósok* című koreográfiájával.

Az előadást igen komoly segítség tette lehetővé: a gimnázium KISZ Bizottsága zenekart fogadott (a martonvásári Szákszorszép Táncgyüttes táncosaiból alakult alkalmi zenekart), a jelmezkölcsonzóból pedig ruhákat és lábbeliket kölcsönzött. A siker óriási volt, a táncosok hihetetlen módon fellelkesültek, megízlelve a fellépés adta örömet.

A munka – ha lehet – még hatékonyabban folyt, hiszen 1985 az Országos Diák Napok éve volt, így minden gimnázium és minden megye nagy erővel készült a versenyre. A vörösmartys együttes a megyei selejtezőn mindenki nagy meglepetésére és örömeire, a zsűri döntése alapján továbbjutott az egri országos döntőre! A törökök nem akarták úgy bevenni Eger városát, mint az érdi táncosok! Próba próba hátán: ének- és tánctanulás jellemezte ezt az időszakot. A teljes siker nem is maradt volna el, ha a női tánckar egy része képes lett volna a karaktercipőit csizmára váltani a műsor bemutatása közben. Mivel ez nem így történt, a szatmári táncokban a lányok egyik fele cipőben, a másik fele csizmában pompázott, sőt egyiküknek jobb lábán csizma, a másikon cipő volt – kimerítve ezzel az összes variációs lehetőséget. A zsűri ezt nem vette jó néven, így ezúttal a nagydíj nem a miénk lett. Az eset nem volt rendkívüli, hiszen nagy rutin kell ahhoz, hogy valaki néhány pillanat alatt átöltözzön a színpalack mögött. Mindez épp azért nem szegte a táncosok kedvét, mivel számos előadás várt még rájuk, így bőven volt lehetőség a szépítésre.

1985. május 1-jén Százhalombattán lépett fel az együttes. (Ez volt az első „vidéki” tájelőadás.) A fellépést óriási várakozás előzte meg, hiszen a társulat fele battai volt, így számítani lehetett a baráti kör teljes kivonulására. A sikeren túl a fellépés történelmi jelentőségű volt. Itt volt ugyanis a fellépés helyi szervezője, a Művelődési Központ népművelője, Bencsik Ildikó is, akitől az együttes vezetője a „még majd megkereslek, ha lehet” mondattal búcsúzott el. (Már ez a fellépés is Bencsik Ildikónak volt köszönhető, hiszen a május elsejei program már készen volt, amikor megkerestem egy esetleges néptáncműsor bemutatásának ötletével.)

Ez a műsor a későbbiekben örökre meghatározta az együttes sorsát. Június 6-án az érdi Művelődési Központban mutatta be az együttes első önálló műsorát, amelyben már hét koreográfia, énekes szóló és önálló zenekar is

szerepelt. Sajnálatos módon az előadáson nem volt ott egyetlen „városi illetékes” sem, ami a társulat meglehetősen elkeseredését váltotta ki, hiszen ezzel bizonyossá vált: anyagi támogatásra a továbbiakban sem lehet számítani. A helyiek közönye olyan mértékben váltotta ki az együttes elkeseredését a jövőt illetően, hogy a százhalombattai tagok azzal álltak elő, ha nem kellünk Érden, miért nem próbáljuk meg Százhalombattán, hiszen ott akkor épült és szépült az új Művelődési Központ.

Szeptemberben – hivatkozva a májusi búcsúzásra – kerestem meg Bencsik Ildikót, és segítségével Takács Pétert: kell-e Százhalombattán néptáncgyűttes? Az igazgató úr örömmel fogadta az együttest, bár voltak fenntartásai. A Művelődési Központban sikeres társastánc iskola és kórus működött. Nem sok esélyt látott a néptánc mint műfaj iparvárosban történő meghonosodására. Mindezzel együtt nem mondott nemet. A nyári szünetet követő első százhalombattai megbeszélésen az érdi rossz körülményekhez szokott táncosok szájtátva nézték az öltözőket, a próbatermet, a színpadot – és alig akarták elhinni, hogy ezentúl ez lesz az együttes otthona. 1985. szeptember 23-án volt az első próba Százhalombattán. Ezzel egy időben az együttes felvette a Forrás nevet, és megkezdődött az a sikertörténet, amelyre a magyar néptáncmozgalomban ez idáig nem volt példa.

Megkezdődött a gyermek- és ifjúsági együttes szervezése, és az együttes gőzerővel készült az első százhalombattai bemutatóra, amelynek tervezett időpontja december 19. volt. Már az előkészületek is fantasztikus hangulatban zajlottak. Rendkívüli élményt jelentett a táncosoknak a rendszeres színpadi próba, az állandó zenekari jelenlét, a Művelődési Központ segítése. A bemutató napján a Művelődési Központ ajándékkal lepte meg az együttest: 12 teljes kalocsai női öltözék várta a fellépőket az öltözőkben, amely akkortól az együttes tulajdonát képezte és ez alapozta meg a jelmeztárukat. (Akkoriban Vezér Mihály volt a Művelődési Központ gazdasági vezetője.)

A műsor sikeréért mindenki izgult: a Művelődési Központ technikusai ugyanúgy, mint az igazgató. Ilyen még nem volt a városban. Az előadás zsúfolásig telt ház előtt zajlott. Külön öröm volt, hogy a kötelező szülői közönségen túl számtalan spontán érdeklődő is megtisztelte az előadást. A műsor a sikereken túl mást is jelentett azon az estén: új együttes született Százhalombattán, és sokan akarva-akaratlanul Páll Lajos erdélyi költő verssorával azonosultak: „Táncra ítélem magamat!”

Bizony senki sem tudta, hogy az együttesi munka miféle állandó jelenlétet, alázatot, örök újakezdést, kinszenvedést, örömet, sikert, csúcspontot, bukást és újbóli nekifutást jelent. A Forrás sorsa ma már történelem, gyönyörűség és hátborzongató. Magában rejt mindent: sorsokat, és magán viseli a magyar társadalom változásait is. Sohasem lehetett az hinni, hogy az együttes már készen van. Örök megújulás jellemzi a Forrás sorsát. 1991-ben szinte elsőként vállalta az együttes az országban az alapítványi működési formát. (Nem volt társulat, amelyik feladta volna az addig jól működő, gondtalan, központi fenntartási formát.)

Az önállóság persze igen sok munkát és gondolkodást jelentett és jelent azóta is az együttes vezetőségének. Szintén országosan példaértékű a folyamatos utánpótlás-nevelés, amelyben jelentős szerepet vállalnak azok az iskolák, ahol

órarend szerint folynak a néptáncórák. Úttörő szerepe volt itt az Eötvös Loránd Általános Iskolának és az 1. számú Általános Iskolának. Ugyancsak újszerű volt a zeneiskola néptáncotagozatának létrehozása, amely nyomán számtalan művészeti iskola jött létre az országban. Az egyre több lábbon álló együttes a megfelelő intézményi háttérnek (Művelődési Központ, iskolák, alapítvány), a jelentős önkormányzati és nagyvállalati (MOL Rt., DE Rt.) anyagi támogatásnak köszönhetően igen rövid időn belül lett országosan a szakma élvonalbeli, vezető együttese. Mindezt számtalan fesztiváldíj, arany III., arany II., majd 1994-ben a legmagasabb, az arany I. minősítési fokozat, az Erkel Színház Antológia műsorában történő rendszeres meghívás méltón fémjelzi. (Az Antológia a hazai néptáncmozgalom legjelentősebb bemutató műsora, ahol a tárgyév legsikeresebb gyermek- és felnőttegyüttese mutatkozhatnak be.)

A Forrás nemzetközileg is igen elismert együttes lett. Az elmúlt években Európa szinte valamennyi országában megfordultak a táncosok, de jártak az Amerikai Egyesült Államokban, Mexikóban, Puerto Ricóban, Tajvanon, Argentínában, Uruguayban, Egyiptomban és Izraelben is. Külföldi útjainkat azonban sokan irigylik, talán mert azt gondolják, hogy mindez számunkra nyaralás, és némelyek szerint ez felesleges pénzkidobás. Kevesekben tudatosul, hogy egy nemzetközi meghívás először is csak szakmai szempontból kiválóan felkészült együttes osztályrésze lehet, és a nemzetközi szint eléréséhez bizony igen sok időt – években mérhető – kell eltölteni próbateremben, sokszor hétvégén, télben és nyárban. Azt is kevesek hiszik el – csak olyanok, akik már jártak az együttesrel külföldön –, hogy a turné a legtöbb esetben sokkal inkább alázatos munkát jelent minden táncos számára, mintsem kényeztetést. Szolgálat ez a legjavából: a nemzet, a haza szolgálata. Hiszen a turnén sorsunkat a szervezők, a fellépések határozzák meg. Életünk a fellépésekről, a kosztümök mosásáról, a többmázsás rekvizitum mozgatásáról, fegyelmezett, olykor több héten keresztül tartó együttlétről szól, ahol minden percben, színpadon és színpadon kívül Magyarországot képviseljük a fogadó ország számára. Így tehát lazítani nem lehet! Mindezekkel együtt a turné mégiscsak rendkívüli módon kovácsolja egybe az együttest a maga kihívásaival, az együtt átélt és elért sikerekkel.

Az együttes működésével még 1995-ben is képes volt valami elképesztően nagyszerű dolgot létrehozni: a Summerfest Nemzetközi Néptáncfesztivál megálmodásával, életre hívásával megint olyan dolgot teremtett, amely annak előtte elképzelhetetlen volt Százhalombattán. Az elmúlt hat évben 47 ország fordult meg városunkban Új Zélandtól Panamáig. Mindez kivíta a hazai média teljes érdeklődését, úgyhogy ezzel a fesztivál a magyar nyári kulturális élet egyik központi eseményévé vált. A fesztivál sajátosságaival – kiemelten gondolok itt a vendéglátó családok tevékenységére – kivíta a nemzetközi szakma legmagasabb elismerését is, hiszen a CIOFF (a Nemzetközi Néptáncfesztivál Szervezők UNESCO státusú világszervezete) 1998-ban hivatalosan is tagfesztiváljai közé sorolta a Summerfestet, majd a világszervezet Fesztiválbizottságának elnökévé választottak, és ezzel a közel 80 országot számláló világszervezet Végrehajtó Bizottságának tagja lettem.

1996-ban – látva a battai táncosok, a külföldi táncosok sikereit – szintén elsőként az országban kialakítottak felnőtt korú, azelőtt sohasem táncoló emberek hagyományörző együttest abban az iparvárosban, ahol tíz évvel ezelőtt

még az is kérdés volt, hogy a néptáncegyüttes alapítása vajon csak jó ötlet marad, vagy valami több is lehet belőle. A FORRÁS Együttes országos „módit” teremtett, lelkesedésük nyomán egyre több településen hitték el, táncolni, hagyományaink őrzését elkezdeni sohasem késő. Az együttes működése azért is példaértékű, mert mondhatni, hogy működését szinte teljes mértékben a tagok biztosítják még anyagi szempontból is, hiszen a tagok jelentős tagdíjjal, kosz-tümvásárlással, kapcsolataikkal, pályázatokkal biztosítják az együttes létét.

Ki hinné, hogy repül az idő! Ma már olyan táncosok is tanítanak az együttesben, akik valamikor itt tették meg az első tánclépéseket. Az egykori tanítványok kollégák lettek, sőt sokan közülük a megtisztelő Forrás-szülő szerepét is vállalták, hiszen ma már gyermekeik koptatják a próbaterem padlózatát. Az egykoriak között még hivatásos táncos is akad, aki a Budapest Táncegyüttesben folytatta mindazt, amit a Forrásban kezdett.

Úgy tűnik, az a láng, amelyik ott Érden 1984-ben gyulladt meg, jó őrzőkre talált. Igaziakra, akik nem úgy védik hagyományainkat, mint a spártai katona őrhelyét, hanem mint a Vesta-szűz a szerelem lángját. Féltőn óva és gondoskodón.

A Forrás 1984-ben indult útjára. Az azóta megtett utat mindenféle értelem-ben vehetjük úgy is, mint Ady útját, amely az értől a szent, nagy óceánig tart. Ez a Forrás eljutott az óceánig, utat törve magának ott is, ahol az szinte lehetetlen volt. Működésével, szervezeti felépítésével, állandó megújulásával tükrözi a magyar kulturális élet változásait, bizonytalanságait és erényeit. Életében egyvalami azonban állandó: az értékrend, a becsület, a közösség szeretete, az egymásban és múltunkban való hit. Mindez, valamint a tagok megszállottsága, a vezetők rátermettsége, a támogatók tiszteletre méltó, jó szándéka minden akadályt képes legyőzni.

S hogy mi a Forrás jövője? Ma még titok, de a folytatásra garancia az a szeretet, ami a tagokat, az együttest a város vezetőivel, lakóival összeköti. Biztosak lehetünk benne, hogy ez a Forrás soha el nem apad. Van múltja, van jelene és lesz jövője.

*„A kultúrát nem lehet megörökölni.
Az elődök kultúrája egy-kettőre elpárolog,
ha minden nemzedék újra
meg újra meg nem szerzi magának.”*

(Kodály Zoltán)